

Nr 12

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning om taxeringsmäns straffrättsliga ansvar m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 477, av herr *Håstad* hemställes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning om taxeringsmäns straffrättsliga ansvar och "om behovet eller inte av det skydd för taxeringsmän, som § 113 regeringsformen stadgar".

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

I § 113 regeringsformen stadgas, att taxeringsmän, som riksdagens bevillnings föreskrifter å dess vägnar tillämpa, ej skola för debitering eller taxering kunna till något ansvar ställas. Ifrågavarande bestämmelse tillkom år 1809 och har därefter endast varit föremål för formell ändring, som saknar betydelse i förevarande sammanhang.

Under senare år ha förslag vid flera tillfällen väckts om revision av paragrafen. Sålunda föreslogs i en motion vid 1933 års riksdag (II: 10 av herrar Wallén och Johanson i Hallagården), att bestämmelsen skulle upphävas. På hemställan av konstitutionsutskottet avslog riksdagen motionen. I sitt utlåtande (nr 11) anförde utskottet, att det skydd som i paragrafen tillförsäkrats taxeringsmännen allfort syntes vara av betydelse. Taxeringsmyndigheterna borde, fortsatte utskottet, kunna verkställa det dem anförtrodda grannliga arbetet utan att riskera att bli ställda till ansvar för att vid något tillfälle en förment för hög eller för låg taxering ägt rum; i varje fall syntes ett borttagande av bestämmelsen icke kunna verka fördelaktigt på taxeringsarbetet, och ej heller hade påvisats några olägenheter eller missförhållanden, vilka kunde ha sin grund i bestämmelsen och motivera en ändring av densamma. Avslutningsvis åberopade utskottet, att bestämmelsen därjämte sammanhängde med riksdagens beskattningsrätt och i sin mån alltjämt betonade taxeringens karaktär av självförvaltningsverksamhet.

År 1953 väckte herr *Håstad* en motion (II: 90) med enahanda syfte. I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 4) avstyrkte konstitutionsutskottet motionen samt anförde därvid, att under den tid § 113 regeringsformen varit gällande Kungl. Maj:ts och ämbetsverkens inflytande på taxe-

ringsarbetet efter hand ökats väsentligt. Detta hade skett dels genom ändrade grunder för sammansättningen av beskattningsnämnderna, dels genom andra organisatoriska förändringar och nybildningar. I sistnämnda avseende erinrade utskottet om taxeringsavdelningarna vid länsstyrelserna och om riksskattenämnden, vilka hade inrättats under de senast förflutna tio åren. Utskottet framhöll vidare, att frågan om ytterligare ändring av taxeringsorganisationen vore föremål för utredning av 1950 års skattelags-sakkunniga samt att det icke förefölle osannolikt, att nämnda sakkunniga kunde komma att föreslå sådana ändringar av då gällande bestämmelser, att taxerings- och provningsnämnderna förändrades såväl till organisation som till arbets sätt. Frågan om upphävande eller ändring av § 113 regeringsformen borde därför enligt utskottets mening upptagas till närmare övervägande först sedan de sakkunnigas förslag i ifrågavarande delar framlagts.

Vid 1955 års riksdag väckte herr Håstad ånyo en motion (II: 380) i förevarande ämne. Motionären hemställde om skyndsamt utredning av frågan om taxeringsmäns straffrättsliga ansvar och "om behovet eller inte av det skydd för taxeringsmän, som § 113 regeringsformen stadgar". I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 18) avstyrkte konstitutionsutskottet motionen. I utlåtandet framhölls, att 1950 års skattelags-sakkunniga avlämnat betänkande med förslag till effektivare taxering men att frågan om ändrad taxeringsorganisation och därmed sammanhängande spörsmål befunnits kräva ytterligare utredning, för vilket ändamål utredningsmän tillkallats enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande i mars 1955. Enligt direktiven borde utredningen bedrivas med sådan skyndsamtighet att förslag i ämnet kunde underställas 1956 års riksdag. Utskottet ansåg — i likhet med vad utskottet framhållit år 1953 — att frågan om upphävande eller ändring av § 113 regeringsformen borde upptagas till närmare övervägande först sedan resultatet av utredningen angående taxeringsorganisationen och därmed sammanhängande spörsmål förelåge.

Nyssnämnda utredningsmän — 1955 års taxeringssakkunniga — avgåvo i december 1955 betänkande med förslag till ändrad taxeringsorganisation (SOU 1955: 51). På grundval av detta betänkande har i proposition (nr 150) till innevarande års riksdag framlagts förslag till ny taxeringsförordning, innefattande delvis ändrad taxeringsorganisation. I propositionen föreslås beträffande taxeringsarbetet i första instans bl. a. inrättandet av särskilda taxeringsnämnder med uppgift att taxera rörelseidkare, fria näringsutövare och andra skattskyldiga beträffande vilka en mera ingående deklarationsgranskning är påkallad. Dessa nämnder, där ordföranden liksom hittills skall utses av länsstyrelsen och övriga ledamöter väljas av de kommunala organen, skola vid granskningsarbetet biträdas av heltidsan-

ställd tjänsteman, benämnd taxeringsassistent. Denne ersätter det nuvarande kronoombudet samt har att iakttaga de allmänna anvisningar för granskningsarbetets effektiva bedrivande, som taxeringsintendenten äger utfärda. Övriga taxeringsnämnder skola enligt förslaget ha samma organisation och i stort sett samma arbetsformer som hittills. I fråga om prövningsnämnderna föreslås olika åtgärder för att tillförsäkra dessa en obunden ställning som besvärsprovande organ. Taxeringsintendenten och den skattskyldige skola inför nämnden processa såsom likaberättigade parter. Detta innebär, att prövningsnämnden icke äger ändra en taxering annat än på yrkande av part. Ändringar till den skattskyldiges förmån skola dock i mål, som genom besvär dragits inför nämndens prövning, kunna företagas även utan yrkade. Vidare förtjänar nämnas, att i propositionen föreslås förbud för ledamot av prövningsnämnd att samtidigt vara ledamot av taxeringsnämnd. Den nuvarande anordningen att taxeringsintendenten skall delta i prövningsnämndens överläggningar föreslås avskaffad. Intendenten blir i fråga om rätt att vara närvarande i nämnden väsentligen likställd med den skattskyldige. Bland ytterligare förslag på detta område må framhållas, att särskilda prövningsnämndskanslier skola inrättas inom länsstyrelserna, att vissa enklare mål skola kunna avgöras av ordföranden ensam samt att det muntliga förfarandet ges ökad stadga. — Propositionen har ännu icke varit föremål för behandling från riksdagens sida.

Frågan om en revision av § 113 regeringsformen beröres varken i taxeringssakkunnigas betänkande eller i nyssnämnda proposition till innevarande års riksdag.

Utskottet

Frågavarande stadgande i § 113 regeringsformen torde, då det infördes, främst ha avsett att skydda riksdagens beskattningsmakt mot Kungl. Maj:t och kronan. Bestämmelsen har emellertid tolkats så, att taxeringsmän äro skyddade mot åtal jämväl från de skattskyldigas sida för sina beslut vid taxeringen. Åtalsskyddet enligt grundlagen avser endast taxeringsmäns åtgärder vid taxering och debitering. I 25 kap. 11 § andra stycket strafflagen har därför den som sitter i beskattningsnämnd kunnat underkastas partiellt ämbetsansvar för brott mot tystnadsplikt. I detta sammanhang må också erinras om att taxeringsmän enligt strafflagen åtnjuta straffskydd som ämbetsmän. Enligt vedertagen uppfattning innefattas under uttrycket taxeringsmän i § 113 regeringsformen i varje fall ordförande och ledamöter i de olika beskattningsnämnderna. Därmed kan dock icke anses klarlagt, om stadgandet i fråga icke också bereder straffskydd för vissa andra personer, som möjligen skulle kunna karakteriseras som taxeringsmän. Denna oklarhet sammanhänger med att bestämmelsen till-

kommit under helt andra organisatoriska förhållanden på taxeringsväsendets område än de nuvarande. Redan detta förhållande kunde motivera en utredning angående grundlagsstadgandet i fråga. Men även andra skäl kunna anföras härför. Sålunda kan det ifrågasättas, om en bestämmelse i förevarande ämne numera bör ha sin plats i grundlag. Stadgandet i fråga bör emellertid icke uteslutas ur regeringsformen utan att ersättas av särskild föreskrift i annan lag eller författning. I varje fall lekmannarepresentanterna i beskattningsnämnderna böra enligt utskottets åsikt med hänsyn till arten av sina arbetsuppgifter åtnjuta ett särskilt skydd för sina åtgärder i taxeringsfrågor. En utredning genom Kungl. Maj:ts försorg i nu berörda och därmed nära sammanhängande spörsmål anser utskottet därför böra föregå ett ställningstagande till frågan om upphävande eller ändring av § 113 regeringsformen. Under hänvisning härtill får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan i detta utlåtande anfört; samt
- 2) att motionen II: 477 måtte anses besvarad genom vad utskottet under 1) hemställt.

Stockholm den 15 maj 1956

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLEN

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Elmgren, Englund, Damström, Georg Pettersson, Erik Olsson, Bror Nilsson, Yngve Nilsson och Sigfrid Larsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Hallén, Norén i Nyadal, Håstad, Swedberg, Hammar, fru Wallin, herrar Adamsson, Larsson i Hedenäset och Andersson i Linköping.
